

націоналістки розкриває еволюцію її світогляду, що веде до свідомого вибору активної боротьби за Україну. Іпостась організаторки демонструє здатність героїні об'єднувати людей, формувати культурне середовище й активно діяти в суспільному просторі. Образ «аристократки» підкреслює її внутрішню гідність, естетичний світогляд і прагнення зберігати красу та шляхетність навіть у складних історичних обставинах.

Отже, показ системи іпостасей дає змогу глибше зрозуміти художню концепцію образу Олени Теліги в романі та простежити глибину її характеру. Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з порівняльним аналізом художніх інтерпретацій постаті Олени Теліги в сучасній українській літературі, а також із вивченням особливостей репрезентації історичних постатей у жанрі просопографії.

Abstract. The article analyses the artistic embodiment of the image of Olena Teliga in Irene Rozdobudko's novel «Incredible. Ode to Joy». The purpose of the study is to identify the main hypostases of the heroine and characterise the specifics of their reflection in the work. The work uses the methods of literary analysis, interpretation of the artistic text and biographical research. Four key hypostases of the image have been identified: poet, nationalist, organiser and «aristocrat». It is analysed that the integration of these hypostases ensures the formation of a holistic image of a strong and ideological personality, whose activity represents a combination of creative potential, civic position and cultural activity.

Keywords: image, poet, nationalist, organiser.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ведмеденко Ю. О. Жанрово-стильова своєрідність роману «Неймовірна» Ірен Роздобудько: кваліфікаційна робота ступеня магістра. Дніпро, 2023. 82 с. URL: <https://ir.nmu.org.ua/server/api/core/bitstreams/b683c870-7f88-43fc-85e5-376d9d25c7b0/content> (дата звернення: 23.01.2026).
2. Мельник Н. Г. Імагологічні параметри роману Ірен Роздобудько «Неймовірна. Ода до радості». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2025. № 1(104). С. 29–38.
3. Роздобудько І. В. Неймовірна. Ода до радості: Роман. Київ: Нора-Друк, 2022. 368 с.
4. Ситдаун з Кирилом Булкіним. «ОЛЕНА ТЕЛІГА, ЖИВА Й СУЧАСНА» (розмова з Ірен Роздобудько про її новий роман). 2022. *YouTube*. URL: https://youtu.be/itvYqqIQtps?si=4as8ij9R0_QNluRk (дата звернення: 24.01.2026).

УДК 821.161.2

ДОСВІД ЖІНОЧОЇ ЕМАНСИПАЦІЇ В ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ НАТАЛІ КОБРИНСЬКОЇ

М. С. Гірявенко, О. В. Пуніна

Анотація. У роботі проаналізовано три оповідання авторки, в яких демонструються реалії жінок різного соціального класу 70–80-х рр. XIX ст. Їхній досвід розглядається з погляду феміністичної ідеології та проаналізовано у контексті феміністичного прочитання. Зроблено висновки щодо наповненості художніх текстів Н. Кобринської феміністичними ідеями, зображенням побуту жінок із різних соціальних верств і обставин їхнього життя. У творчості письменниці осмислено досвід жінок у тих реаліях, у яких вони перебувають, описано ті переживання жіноцтва, що було прийнято замовчувати й ігнорувати.

Ключові слова: оповідання, емансипація, феміністична критика, образ жінки.

Вступ. Наталя Кобринська – постать вагома і впливова в історії української літератури межі XIX–XX ст., яке маркує явище модернізму. Водночас ця письменниця недостатньо знаєна. Її діяльність є прикладом боротьби за жіночу емансипацію в Україні. Літературний внесок Наталі Кобринської є найгучнішою заявою про жіноче слово.

Науковці у працях на тему літературного фемінізму згадують Н. Кобринську в контексті модернізму й феміністичного руху, а також її активну діяльність у просуванні цієї ідеології, як-от робота М. Возняка «Як дійшло до першого жіночого альманаху» [1], С. Павличко «Дискурс модернізму в українській літературі» [2], детальніше про діяльність письменниці як представниці жіночого руху в збірнику «Фемінізм» [3]. Її творчість і біографія опрацьовані також у роботах науковців А. Швець [4], І. Борисюк [5], зокрема її «Краса, контроль і праця у прозі Наталі Кобринської» у збірці есеїв «Бунтарки: нові жінки і модерна нація» [6], В. М. Па-

хамов [7], Л. Дрофань [8], М. Шалата [9], І. Андрусак [10], Ю. В. Михальський, А. В. Прокіп [11], О. В. Яковлева [12].

Попри впізнаваність Наталі Кобринської як української феміністки, в статті буде опрацьовано не суто її ідеологічна діяльність зі згадкою відомого альманаху «Перший вінок» та вплив на тогочасне літературне жіноцтво, а проаналізовано творчий доробок письменниці в контексті такої активності. Важливо побачити те, як у творах Н. Кобринської осмислено досвід жіночої емансипації. Можна помітити тенденцію, що в українському літературознавстві – феміністичних студіях – постать Н. Кобринської залишається в тіні тих авторок, із якими вона активно спілкувалася. Натомість її ім'я переважно асоціюється з першим жіночим альманахом, ідеологічним рухом, а творчість рідше постає об'єктом дослідження.

Основний розділ. Фемінізм в Україні пов'язаний із Західною цивілізацією й утвердився як ідеологія ще у 80-х рр. XIX ст. Його віяння вплинули на культуру й допомогли вибороти деякі права для жінок. Та все ж феміністичне прочитання творів з'явилося відносно нещодавно, а сам фемінізм і всі його наслідки у культурі викликають досі різку, глумливу реакцію [3, с. 29–33].

Жінка у літературному світі мусила порушити найважливіші жіночі чесноти: скромність і покірність. Ці дві риси є «корсетом» жіночої свободи, який невід'ємний від неї, і саме прив'язка до них у суспільстві і вважалася «жіночністю». Натомість письменниці мусили розірвати цей зв'язок і постати перед чоловічим світом, зазіхнути на чоловічий привілей – успіх, слава, публічність. Це був виклик не лише соціальний, але й внутрішній. До прикладу, Олена Пчілка у віршованому маніфесті до «Першого вінка» додала такі рядки: «На працю нашу уважати / Не вам, славутні митці!» [13, с. 14]. Отже, навіть якщо й наважитися на щось, то обережно, без зазіхання на патріархальні установи, де чоловік має безперечну першість та можливості. Натомість жінка у новій для себе сфері може наразитися на осуд і гостру критику з боку тих, хто вже почувався в ній природно.

Художні тексти Н. Кобринської присвячені саме феміністичній ідеології. В її оповіданнях передовсім ідеї того, що жінка є людиною, яка має право на матеріальну незалежність і свободу в реалізації себе як особистості: освіта, праця, – а також право бути повноцінною громадянкою країни, у якій живе, і вирішувати її долю, беручи участь у виборах. А вільна людина й особистість сама визначає свою роль у суспільстві, що позбавляє жінку єдиного правильного шляху для неї у спільноті, де вона матір, вихователька, покірна донька і дружина. Вона самостійно керує своїм життям і більше не належить чоловіку (чи це батько, брат, партнер). Н. Кобринська ставила жіночу долю у центрі оповідань, але не лише це було у неї на думці, не тільки зобразити її істинно. Авторка оцінювала жіночу долю не збоку, очима чоловіка, традиційно з патріархальної перспективи, але з погляду інтелігенції, освіченої жінки, яка має уявлення про залежність і несправедливість власного становища [3, с. 123].

Свою першу прозову спробу «Дух часу» Н. Кобринська зачитала в 1883 р. перед українським товариством «Січ», де її твір був добре оцінений [6, с. 87]. Цього року вона вперше написала «безпретенціональне оповідання» (як авторка сама називала цей твір) – «Пані Шумінська», яке згодом було перейменоване на вже відому нам назву «Дух часу».

І. Франко довідався про нову талановиту мисткиню в літературі й мав намір ознайомитися з її творчістю. Н. Кобринська надіслала йому свої два схвально оцінені в товаристві оповідання: раніше згаданий «Дух часу» і «Задля кусника хліба».

Оповідачкою першого твору є пані Шумінська, яка зіткнулася зі страшною силою, що згубила її світ. Це шістдесятилітня жінка, яка мислить і спостерігає. Вона реалізувалася як жінка, мати і мріяла в старості отримати винагороду за цю важку ношу – бути оточеною своїми дітьми й онуками, але «дух часу» руйнує її плани, відриває найрідніших від Божих законів.

Шумінська розуміє: світу настав кінець. Вона не здатна втримати дітей, а її онука, єдина розрада, бажає мати власний хліб, і замість іти шляхом дружини хоче працювати вчителькою. «Дух часу» навіює нові правила, де жінка дбає сама про своє місце в суспільстві та стає незалежною від чоловіка. Вона більше не є його утриманкою, але тією, яка здатна сама обирати шлях, обирати як рівна йому [9].

Пані Шумінська добра господиня, яка знає, як вести домашні справи, вона вдячна за шлях, який їй довелося пройти. Водночас Н. Кобринська майстерно влітає «нормальність» пані Шумінської у критику цих вічних цінностей. Оповідачка згадує свій шлюбний вінець, називаючи це найважливішою переминою у житті жінки. Якщо для чоловіка – це лише крок, який не змінить його життя кардинально на всі 180°, то для жінки це суттєва переміна, яка визначає її.

Пані Шумінській було тоді лише 16. Вона не обирала свого чоловіка, лише не була проти. Наречена не знала нареченого. Близькі вважали його хорошою партією для неї, а вона «не мала причин інакше дивитися на се діло» [14, с. 35]. Пані Шумінська постає у цій сцені безвольною, хоча не жертвою, але не вільною людиною, яка мала б шанс також вподобати чоловіка. Саме він її обрав, а вона підкорилася старшим. Її спогади відлунюють трагічність, наче пані Шумінська й сама розуміє, що йшла весь цей шлях у житті лише тому, що так мало бути, і вона тому не перечила. Жінка була приречена пізнати свого чоловіка лише після весілля, коли шляху для відступу вже не було. Їй доводиться довіритись іншим у плануванні своєї долі.

Наступним важливим етапом у житті жінки є материнство. Сам зміст шлюбу. Пані Шумінська не приховує того, що щось настільки природне не було для неї таким звичним і легким, як часто це подають в оточенні. Вона соромилася й була переляканою, зненавиділа свого чоловіка й сама відчула той протест часу, яким докоряла своїм дітям. Шумінська зіткнулася з болем і байдужістю інших жінок до цієї великої жертви, яка мала б об'єднати їх. Те, що переживає кожна з них, має викликати співчуття, але навіть рідна мати намагається переконати у зворотному: це честь, а вся гідність жінки вимірюється кількістю дітей.

Напевно, найбільшу вразливість жіночого становища викриває бажання кожного батька й матері на народження сина. Саме хлопчик робить найбільшу честь для матері, підносить її в очах суспільства і чоловіка. Жінка молиться про це і, як мати, любить кожного з дітей, але відчуває страх перед тим, що чекає її доньок у цьому чоловічому світі. Пані Шумінська не позбавлена вразливості й усвідомлення, що жінка має обмежений вибір, і народитися нею – нещастя. «“Хлопець щасливіший від дівчини”, – говорила собі стиха. Вона порівнювала себе з мужем, батька з матір'ю та інших знайомих жінок насупротив мужчин, та щось, ніби укритий черв'як, точило її коло серця» [14, с. 36], – роздумує пані Шумінська. І її слова влучно демонструють нам складну психологію внутрішнього конфлікту жінки, яка знає своє місце у суспільстві, визнає його, але відчуває в цьому несправедливість і неправильність. Вона боїться думати про опір, про те, щоб заходити в чоловічий простір, як пізніше цього прагнутиме її онука. Саме тому «дух часу» здається чимось ворожим, бо порушує влаштований десятиліттями спокій, збудує всередині ті страшні пориви, які завжди були пригнічені самою жінкою.

Коли її доньці виповнилося 16, як колись і самій матері, пані Шумінська бажала притримати її ще на трохи, хоч на два роки, бо любила її і знала, що щастя жінки лише біля матері, а після заміжжя – самі лише обов'язки. І як підтвердження того, що все, сплановане предками, є розумним, – відсутність женихів, коли донька підросла, а потім зародження почуття до кандидата, якого мати не могла схвалити. Пані Шумінська стикається з труднощами, бо пішла проти закону й зробила свою доньку, на думку самої матері, нещасною: закохана була готова чекати ще два роки, що зовсім нищило життя жінки, бо в 21 рік вона вже вважалася старою дівою. Вона відчувала провину, яка власними руками зруйнувала доньці пристановище і мусить далі переживати за її майбутнє.

Н. Кобринська не залишає пані Шумінську нещасною у цій ситуації, бо те страшне, що їй було нав'язано, – не виправдалося. Донька мала щастя й до того ж довше змогла побути при матері. Вона здобула більшого, ніж могла мріяти пані Шумінська – щасливого подружнього життя, сповненого не лише обов'язків, але й почуттів.

Сама ж пані Шумінська не бунтує проти свого поневолення, де вона з опіки батька переходить у руки чоловіка, а по його смерті – й під опіку старшого сина, якого сама зростила. Її не обурює такий химерний стан ієрархії, де мати зі схиленою головою біля сина-годувальника. Саме на нього вся її надія: якщо з нею чи з кимось із її дітей сталося нещастя, він ніс би тягар свого батька і виконував би його обов'язки. Весь світ Шумінської – теперішнє та май-

бутнє дітей. У цьому всі її бажання і в це покладені сили. Авжеж, коли очікування не виправдовуються, настає крах усього, наче на старості вказують на недостатність зусиль, на хибність шляху. Тепер мати не знає, куди рухатися, як їй жити, коли завжди правильний сценарій життя піддався критиці й відторгненню власними дітьми.

«Дух часу» приніс великі незбагненні перемены. Н. Кобринська лаконічно й зрозуміло подала головні віяння, які почали впливати на молодь, зобразивши це на прикладі однієї сім'ї. Вона зробила це через оповідь героїні, пані Шумінської, яка відчуває розрив з кожною своєю дитиною нового покоління. Пані Шумінська, мисляча й чуйна жінка, сама відчуває потребу в цьому «духові часу», вона знає про жертви, які доводиться нести кожній, як і багатьом іншим жінкам цієї доби, що передує феміністичній ідеології.

Оповідання «Задля кусника хліба», яке стало дебютним твором Н. Кобринської, надруковане в «Зорі». Саме І. Франко, прочитавши два перші тексти молодої письменниці, оцінив високо «Задля кусника хліба» і доклався до його публікації. В оповіданні спостерігаємо продовження теми непристосованості жінки, яка виховувалася для шлюбу, до життєвих обставин, які змінюються й на які суспільство не має передбачуваного сценарію. «Дух часу» тут постає вже не як загрозна сила, а як потреба. Саме в осередку проблем, з якими стикаються жінки оповідання «Задля кусника хліба», простежуються раціональні зерна зростання внутрішнього бунту Іншої проти поневолення. Н. Кобринська ознайомлює у творі з важкими обставинами, коли жінка та діти залишаються у світі беззахисними без годувальника сім'ї. Батько-священник, котрий був шанований досі серед селян, помирає. І матір, яка залишається єдиною дорослою людиною і має опікуватися дітьми, стикається з тим, що насправді не здатна захистити своїх сиріт і забезпечити їхнє хороше майбутнє. Вона залишилася вдовою, такою ж безправною, як і її діти.

Це стає катастрофою для всієї родини. Н. Кобринська коментує це у статті «Руське жіноцтво в Галичині в наших часах» так: «коли вдова не виходить замож і після закону повинна б мати право до смерті удержуватися з маєтку мужа, селяни на те не оглядаються і женуть її до свого роду» [6, с. 103]. Без опіки чоловіка вдова живе з милості інших, а робітниця називають її сиротою, бо тиняється зі своїми дітьми так само бідно і безпомічно, як вони без батька. Вона дратує бідних односельчан своєю залежністю, нездатністю заробити собі на прожиття, коли інші жінки хилять спину в полях.

Ці обставини колись шанованої сім'ї зумовлені обмеженістю жінки у праві на власне майно. Усе, що вона має, насправді належить чоловіку. Хоча газдиня садила й доглядала яблуню, з якої її Галя хоче скуштувати плід, жила тут і вважалася господинею, та тепер у неї відбирають набуте й кажуть, що то належало її чоловікові. Мати сварить дитину, кричить, щоб вона не чіпала чужого. І в її злості відчутна образа і відчай, розуміння приреченості, яке нападає на бідну багатодітну жінку. Праця, яку завжди називають жіночою: побут, господарство, хатній затишок, – є не рівноцінною чоловічій, за яку він отримує зарплатню. Хоча суспільство поділяє обов'язки між статями, наче це є справедливий обмін роботи, але насправді жінка не має законних підстав вважати хоч щось своїм без чоловіка.

Галя теж це усвідомлює, коли перед нею постає стіна такої ж долі. Вона була свідком нещастя матері й заручницею цих обставин. Галя доходить висновку, чому має ці нещастя у своєму житті й чого не вистачає для того, щоб бути вільною у своєму виборі: «Здоровими руками заробила би вона на себе, що треба, потому віддалася би за того, котрий би їй сподобався [...]. Мала би мало, але власне. Працюючи враз із чоловіком, знала би, що приспорює собі добра, а не лише до часу ужитку працю чоловіка. А по його смерті ніхто не мав би права вигнати її з хати з дрібними діточками, як вигнали її маму» [14, с. 84–85].

Та попри це, Галя не береться за роботу і не погоджується на меншу партію, ніж на ту, що заслуговувала від початку. На думку Ірини Борисюк, Галя потерпає від ілюзій, надіячись відновити статус гарно влаштованим шлюбом, у світі, де значення мають гроші [6]. З одного боку, все підтверджує те, що це ілюзія: її брат Славко одружується на молодшій деканівній, хоч уподобав старшу. Він боровся за неї, казав, що для нього немає перепон і його не можуть зневажати, гадаючи, що гроші щось вирішать. Але все ж він погоджується згодом на запро-

поноване, бачачи для себе у цьому перспективу. Схоже вчиняє брат цих сестер – Роман. Він залицявся до Галі й вона бажала його, вірячи у те, що їй може так пощастити, але врешті її зовнішність зовсім ніщо, порівняно з грошима негарної суперниці Мальвіни, яку вони раніше висміювали у своєму товаристві.

Але чи була це ілюзія з боку Галі – надіятися прорвати цю завісу бідності й нещастя у житті, обрати власним серцем? Вона мала право на цю боротьбу й шанс опиратися тому, як тиснули на неї суспільною думкою. Це була майже непереможна сила: її бажання отримати іншу історію впирається в самі підвалини, на яких тримається суспільство. Вони полягають у простих речах: амбіціях, взаємовигоді, шлюбному ярмарку, грошах та конкуренції.

Подібна одержимість шлюбними зв'язками має багато побічних ефектів, які досі переслідують жіноцтво стереотипами. Як на будь-якому ринку, шлюбний також має своїх опонентів. І ними є саме жінки, для яких місією є добре вийти заміж. Для сім'ї це означає прилаштувати доньку, для дівчини – отримати у житті перемогу. Відтак це стає боротьбою, яка розділяє жінок, змушує їх боротися і боятись одна одною, заздрити своїй конкурентці.

У такій запеклій бійні опиняється і Галя. Вона не може затриматися ніде з домів, куди її спочатку приймають як сироту, тому що у кожній родині були доньки, і батькам швидко ставало очевидно, що Галя затьмарює їх дітей: «Галя їм стояла на дорозі, бо коли лучився який молодий чоловік, то звичайно більше займалися Галею, як ними» [14, с. 80].

У цьому світі торгівлі шлюбом жінки вимушені бути ворогами, змагатися за те, хто вартий уваги, й лише це їх визначає як успішних, а пізніше – і їхня реалізація як матерів. Подібні витоки стереотипів, які досі обростають довкола жінки, Н. Кобринська зображує такими, якими вони є насправді: не вибір, не природа жінки, а її тягар, навішений на неї соціумом.

Висновки. У статті проаналізовано два твори Н. Кобринської, які присвячені жіночому питанню. Життєва позиція авторки тісно пов'язана з її творчістю. Жінки в оповіданнях письменниці набувають суб'єктивності, позбуваючись нав'язаної об'єктивності. Вони мислять і усвідомлюють своє місце в суспільстві, оцінюючи дійсність, яка не дає їм змоги прорвати стіну патріархату. «Дух часу» – це не лише назва твору, а колізія художніх текстів письменниці. Він зароджується й постає перед персонажами як загрозлива сила, як рушій змін, як рішення. Героїні не бачать його як очевидний вихід із болісного стану, вони не стають борчинями за жіноче право. Натомість вони спостерігають і борються за контроль над власним щастям. «Дух часу» віс на них як відповідь на їхній внутрішній конфлікт, де пригнічення стикається з опором для кращої долі, над якою вони не мають влади. Економічна залежність і обмеженість соціального зросту до рамок шлюбу й материнства, – ось два аспекти, на які Н. Кобринська звертає увагу читачів. Це два стовпи, які обростають іншими стереотипами і залежностями жінки від чоловічого світу. Розгляд цієї теми є цінним матеріалом для ознайомлення з постаттю Н. Кобринської, її творчістю та проблематикою у ній, що може бути використано для аналізу літературної спадщини авторки в контексті феміністичної критики.

Abstract. The work analyzes three stories by the author, which demonstrate the realities of women of different social classes in the 1870s and 1880s. Their experience is considered from the point of view of feminist ideology and analyzed in the context of feminist reading. Conclusions are made regarding the richness of N. Kobrinska's literary texts with feminist ideas, the depiction of the lives of women from different social strata, and the circumstances of their lives. The writer's work reflects on the experiences of women in the realities in which they find themselves and describes the experiences of women that were customary to silence and ignore.

Keywords: short story, emancipation, feminist criticism, image of women.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Возняк М. Як дійшло до першого жіночого альманаха. Львів. 1937.
2. Павличко Соломія. Дискурс модернізму в українській літературі: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Либідь. 1999. 447 с.
3. Павличко Соломія. Фемінізм. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи». 2002. 322 с.
4. Швець А. Жінка з хистом Аріадни: Життєвий світ Наталії Кобринської в генераційному, світоглядному і творчому вимірах. Лекторій СУА з жіночих студій УКУ. ВГО «Союз Українок». Серія «Літературознавчі студії». Вип. 23. Львів, Інститут Івана Франка НАН України. 2018. 752 с.

5. Борисюк І. В. Своє / чуже: проблема окреслення ідентичності в прозі Наталі Кобринської. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. Vol. VIII/2. С. 83–96.
6. Бунтарки: нові жінки і модерна нація. Есеї. Київ: Смолоскип, 2020. 368 с.
7. Пахамов В. М. Наталія Кобринська в мемуаристиці Ольги Дучимінської. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2015. № 2(30). С. 365–371.
8. Дрофань Л. Для спільного добра (до 130-річчя з дня народження Н. Кобринської). *Українська мова і література в школі*. 1985. № 6. С. 64–66.
9. Шалата М. Чим щире серце наболіло. Кобринська Н. Дух часу: оповідання, повість. Львів, 1990. С. 3–17.
10. Андрусак І. Наталія Кобринська про гендерну рівність. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 57. С. 75–80.
11. Михальський Ю. В., Прокіп А. В. Наталія Кобринська та ідеологія жіночої емансипації кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Гуманітарні науки*. 2016. С. 29–34.
12. Яковлева О. В., Ульянова В. О. Конфлікт феміністичних типів у повісті Наталі Кобринської «Ядзя і Катруся». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 2(205). 2023. С. 249–255.
13. Агеєва В. Власним голосом: жіноча одвертість і модерністський бунт. Інша оптика: гендерні виклики сучасності / упоряд. В. Агеєва, Т. Марценюк. Київ: Смолоскип. 2019. С. 13–28.
14. Кобринська Н. Блудний метеор: вибрані твори / упоряд. С. Андрущенко. Київ: Ще одну сторінку, 2024. 341 с.

УДК 811.111'42:070

КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ (на матеріалі видання «The Guardian»)

С. А. Дудник, Н. В. Стрюк

Анотація. У статті досліджено функціонально-семантичні та частотні характеристики модальних дієслів у дискурсі якісної британської преси. На основі кількісного аналізу корпусу текстів видання «The Guardian», присвячених висвітленню російсько-української війни, виявлено закономірності вживання модальних одиниць як інструментів прагматичного впливу. Встановлено кореляцію між вибором модального маркера та стратегіями моделювання майбутніх сценаріїв конфлікту, а також розподілом відповідальності за достовірність інформації. Визначено роль модальності у забезпеченні аналітичної чіткості медіатекстів та реалізації журналістського стандарту відстороненості.

Ключові слова: медіадискурс, модальні дієслова, частотний аналіз, прагматика.

Вступ. Модальні дієслова є важливим інструментом у мовленні, оскільки вони виражають ймовірність, необхідність, можливість та намір. Їх використання варіюється залежно від контексту, що робить ці одиниці ключовими елементами у різних сферах мовної комунікації.

Питання функціонування модальності в різних типах дискурсу перебуває в центрі уваги багатьох сучасних дослідників. Зокрема, Ф. Альварес-Хіл та М. Домінгес-Моралес аналізують використання модальних дієслів у наукових текстах зі сфери географії та туризму [1]. Вагому частину наукових робіт дослідники присвячують зіставному аспекту: А. Сміт, М. Корхонен, Х. Коце та Б. Рой вивчають модальні одиниці в політичній комунікації на матеріалі парламентських протоколів різних країн [2]. У межах цього ж напрямку У. Джанг та А. Чонг аналізують матеріали урядових пресконференцій [3]. Вітчизняні лінгвістки Г. Харкевич та Н. Цьолик акцентують на тому, що вибір модальних дієслів безпосередньо впливає на якість комунікації та точність перекладу [4].

Попри значну кількість розвідок, особливості функціонування модальних одиниць у воєнному медіадискурсі якісної британської преси потребують детальнішого вивчення, що зумовлює актуальність нашої роботи.

Мета статті – визначити частотні параметри та прагматичну роль модальних одиниць у висвітленні подій російсько-української війни. Досягнення мети стає можливим за умови вирішення таких завдань: окреслити теоретичні засади категорії модальності та її функціонування в медіадискурсі; з'ясувати особливості використання модальних дієслів у медіатекстах як інструментів прогнозування та формування оцінних суджень; проаналізувати корпус ста-